

Tjörns Naturskyddsförening

Verksamhetsberättelse för 2024

Slätter på Härön

Tjörns Naturskyddsförening är en demokratisk och ideell förening som utgör en krets av Naturskyddsföreningen, med syftet att värna, vårda, och visa på naturen och dess behov av hänsyn i vid bemärkelse. Nationellt hade Naturskyddsföreningen sammanlagt drygt 213 000 medlemmar under 2024. TNF hade vid årets slut 390 medlemmar. Lokalt innebär detta en liten minskning från föregående år. I relation till befolkningen är Tjörns Naturskyddsförening en relativt stor krets, med en större andel medlemmar av befolkningen än till exempel Göteborg.

Styrelsen har under 2024 bestått av 10–11 styrelseledamöter (en styrelsemedlem avsåg sig uppdraget under året). Styrelsen har på ordinarie styrelsemöten träffats 1 gång före och 8 gånger efter senaste årsmötet den 30 januari 2024. Möten har ägt rum, och protokollförts 240110, 240206, 240313, 240415, 240618, 240812, 240918, 241014, 241114 och 241211. Dessutom har olika mindre arbetsgrupper träffats ett flertal gånger däremellan.

Representanter från TNF har träffat företrädare för olika föreningar och politiska partier på Tjörn och haft kontakter med olika tjänstepersoner i kommunens förvaltningar.

TNF har haft representation i kommunens nätverksgrupper gällande kultur, företagarmöten, turist- och föreningsnätverken samt deltagit i Framtidsveckan tillsammans med Omställningsrörelsen på ön. TNF har representation i NIB (Naturskyddsföreningen i Bohuslän) samt i Landsbygdsnätverket.

Cykelutskottet har arbetat aktivt med att ta fram argument för bättre och säkrare cykelstråk och även anordnat cykelutfärder.

Gruppernas arbete redovisas nedan.

Programgruppen

Under 2024 har vi genomfört ett antal aktiviteter. Årsmötet inledde året och hölls på Billströmska den 30 januari. Johan Swahn chef för Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning, MKG, föreläste på temat *Ska vi ha mer kärnkraft i Sverige? För- och nackdelar ur ett klimatperspektiv*. MKG arbetar med att bevaka och granska kärnkraftsindustrin i Sverige.

Mars: Dokumentären *Sveriges saltaste kust* visades på Tjörns hembygdsgård, Bräcke. Speaker/manus var Stefan Edman. TNF medverkade också i *Earth Hour* i Valla kyrka i slutet av mars.

April: Medlemsträff med temat trafik på Tjörns hembygdsgård, Bräcke. Mats-Ola Larsson höll i samtal och workshop. I slutet av april höll Gunilla Almered Olsson, professor i humanekologi och växt-ekolog, ett föredrag om hur ett bevarat odlingslandskap ger möjligheter för utveckling av nya metoder och hållbara teknologier. Tjörns hembygdsgård, Bräcke.

Maj: Föreläsning om varför vi människor tenderar att skapa miljöproblem. Sverker Carlsson Jagers, professor GU och föreståndare för CeCAR (Centre for Collective Action Research) föreläste på Tjörns hembygdsgård, Bräcke. I mitten av maj deltog TNF på Tjörns framtidsdagar, arrangerade av bland annat Omställningsrörelsen.

September: Under skördefesten på Sundsby deltog TNF med information och holkbygge.

Utänge ö

Ängs- och hagmarksgruppen

Ängs och Hagmarksgruppen har genomfört naturvårdsröjningar under året dels på öns olika naturreservat vilka annonserats vid 9 tillfällen. Då har allmänheten kunnat delta och förutom fullgjort arbete, god gemenskap och fika även fått kunskap i röjningsteknik. Cirka en vardag i veckan under vår och höst har gruppen därutöver arbetat i främst Björshuvudets och Utänge ö:s naturreservat. Resultatet har blivit lättvandrade marker för betesdjur och människor. En rikare flora och främst noterades under hösten en ansenlig blomning av den lilla vackert blåviolettera kustgentianan ute på Björshuvudet. Ett välkommet ekonomiskt tillskott från västkuststiftelsen har gjort att vi har kunnat använda bra redskap och skyddsutrustning samt även under våren och hösten fått låna en slätterbalk som gjort putsningen effektiv. Gruppen fick i somras av Lions ett pris för sina insatser.

27 juli gick den årliga Häröslåttern av stapeln. Med liar och räfsor städades de rikblommande markerna och arbetes avslutades med lunch och musik på gården Änga till vilket Uno Holmberg med familj bidrog.

På länsstyrelsens uppdrag har TNF deltagit i ett återetableringsprojekt för kustgentiana. I ett försök att återskapa tidigare växtplatser vid två strandängar har marken beretts och direktsådd utförts på platser med pågående bete där dessa örter tidigare observerats. Resultatet utvärderas om 1–2 år.

Den naturminnesmärkta järneken i Mölnebo/Bäcke Vik har blivit uppmärksammas då träden runt den växt sig höga och behöver kortas ned. Under 2025 kommer detta att åtgärdas efter kontakt med markägare, länsstyrelsen och västkuststiftelsen.

Fyra medlemmar har fått möjlighet att delta i kurser under året. Två har gått en en-dagskurs i Dagfjärilsövervakning och två en 2-dagarskurs i Naturvårdsarter för skog. Två avverkningsanmälningar på ön gällande gammal intressant blandskog har härefter handlagts och påtalats för skogsstyrelsen.

Upptäckargruppen

26 maj vandrade vi på Björshuvudet och på *De vilda blommornas dag* den 16 juni erbjöds en guidad vandring på vackra Utänge ö.

Trafikgruppen

Den 2 april höll föreningen ett möte med temat "Hur kan vi utveckla hållbara och fungerande trafiklösningar i vårt närområde". Mats-Ola Larsson ledde ett samtal om åtgärder för att miljöanpassa resandet, och föreningens möjligheter att påverka trafikplaneringen på Tjörn och stödja hållbart resande. Ett tiotal personer deltog i mötet.

Därefter har 6–8 personer fortsatt arbeta med lokala trafikfrågor och hållbart resande under året. Gruppen har träffats två gånger och också samverkat med den Leaderfinansierade förstudien om cykling som färdigställdes under hösten.

Gruppen leds av Mats-Ola Larsson och fortsätter sitt arbete under 2025.

Klimatgruppen

Vi har under året haft möten nästan varje vecka under vår och höst fram tills studiecirkelein *Hållbar energi tillsammans* startade.

Medlemmar i gruppen har deltagit i webinarium och möten bland annat om kommunernas klimatlöften, solcellsparker, lokala trafikfrågor, om biobränsle, *Earth Hour* i Valla kyrka, lokalproducerad mat och sjömat, *Vi pratar cykel*, Energigemenskaper, *Green Action Week* (SNF), Naturskyddsföreningen i Väst havsnätverksmöten, politikerhearing om klimatlöftena i arrangemang av Omställning Kungälv, samt nygamal Trafikgrupp inom TNF.

Klimatgruppen har haft möte med Amanda Forsman om klimat- och energiplan 6/3, där klimatgruppen hade möjlighet att lämna synpunkter.

9/4 deltog Svante Sjöstedt, klimat- och energistrateg på Länsstyrelsen i klimatgruppen. Han arbetar med Klimat 2030 i Västra Götaland och kommunernas klimatlöften. Vi fick dels information om hur länsstyrelsen stödjer kommunerna i deras arbete med klimatlöftena och vi diskuterade vad Klimatgruppen kan göra för att få politikerna inse vikten av att följa upp klimatlöftena.

15/5 hade klimatgruppen möte med Sparbanken Tjörn för att diskutera vad Sparbanken gör för att minska lokal klimatpåverkan (egen solelsproduktion och energibesparande åtgärder i lokalerna) och global klimatpåverkan (t ex fondplaceringar). Sparbanken stöder också lokala hållbarhetsinitiativ för att minska klimatpåverkan till exempel via Thordénstiftelsen. Sparbanken sa sig vara intresserad av att stödja initiativ för lokal energiproduktion.

Klimatgruppen har deltagit i planering och ansvarat för delar av omställningsveckans aktiviteter på Säbyvägen i maj. Klimatgruppen har deltagit i Skördemarknad på Sundsby med informationsmaterial bland annat om minskad klädkonsumtion samt hjälp att bygga fågelholkar.

En studiecirkel *Hållbar energi tillsammans* med material från Studieförbundet startades upp i november. Inbjudan hade gått till TNF, Omställning Tjörn och Egna-

hemsfabriken samt till våra kommunala energirådgivare. Mötena är på Egnahemsfabriken.

För Klimatgruppen, Karin Fröjd.

Plangruppen

Plangruppen har vid sina möten under 2024 bestått av 3-6 medlemmar som fortsatt arbetat med olika remisser från kommunen i plan- och byggfrågor och med att bevaka olika andra kommunala frågor med bäring på naturmiljön. Plangruppen har haft gruppmöten inför de ordinarie styrelsemötena för att planera beslut, och bearbeta yttranden i frågor som gruppen arbetat med. Dessutom har gruppen haft ytterligare arbetsmöten. Gruppen har skrivit yttranden om ett 10-tal ärenden under året.

Plangruppen har fått ett antal förhandsbesked på remiss, mestadels gäller det ansökningar om att få bygga utanför detaljplanlagda områden. För ett antal av dessa (totalt 5 stycken) har TNF yttrat sig och i flertalet fall yrkat på avslag, ofta i samklang med kommunens tjänstemän och i överensstämmelse med gällande översiktsplan.

Skälen till TNFs negativa ställningstaganden beträffande utomplansbebyggelsen har bland annat varit att ett utspritt boende för lång tid binder Tjörns befolkning till transporter som ger ett större energiberoende, och därmed är mer klimat-/miljöpåverkande (emissioner av luftföroreningar, koldioxid, buller och ljus från trafiken). Andra skäl är kopplade till de svårigheter som finns med tillfredsställande vatten- och avloppslösningar (brist på tjänligt vatten och ökad risk för bidrag till övergödning). Ibland ligger också den planerade bebyggelsen i närheten av stora naturvärden och kan medföra en förändrad landskapsbild, ökad risk för störningar av olika slag (buller, ljus, etc.) och ett fragmenterat ekosystem som försvårar spridning och näringssök för ett antal arter, vilket indirekt påverkar biodiversiteten negativt.

Plangruppen har avgivit yttranden i anslutning till detaljplaneprocesser i Nordvik (där det gällde behovet av detaljplanering), samt för Norra och Södra Koholmarna.

De gemensamma nämnarna är att exploatörerna eftersträvar ur miljösynpunkt alldeles för omfattande byggnationer. Exploateringsgraderna är generellt sett större än vad miljön tål, och i fallet med Koholmarna hade TNF också synpunkter på olämpligheten i att bygga på mark med risk att översvämmas.

Plangruppen har också yttrat sig beträffande en planerad småbåtshamn på Lilla Brattön. TNF ställde sig kritisk till förslaget eftersom "det är TNFs bestämda uppfattning att det är angeläget att påverkan från småbåtar minskar i hela kustområdet kring Tjörn, och det är utomordentligt angeläget att finna bättre möjligheter att göra avvägningar mellan miljöpåverkan och människors intressen. Det är dessutom så att ytterligare båtliv kan MINSKA värdet av befintligt båtliv genom "overcrowding" effekter." TNF ansåg också att "det som framförs i förstudien beträffande behovet av en MKB är att betrakta som en missvisande partsinlaga. Det är felaktigt att hävda "De riksintressen som förekommer i området kommer inte att påverkas negativt. Det finns inga skyddade områden som kan påverkas och ingen

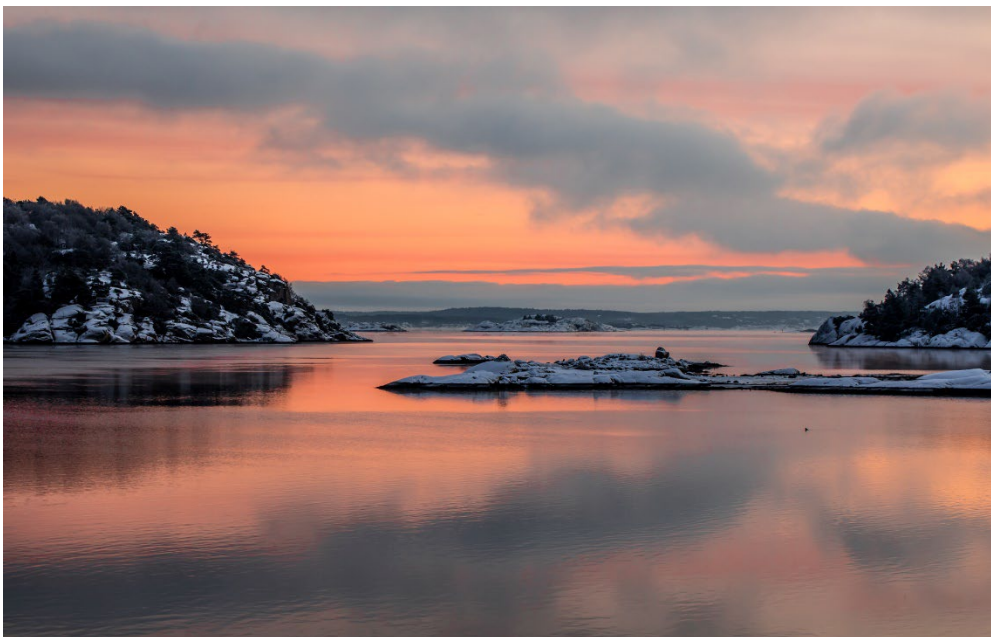
negativ påverkan på strandskyddets syften kan förväntas.” Citatet är ett flagrant exempel på hur man drar förhastade slutsatser innan undersökningar är genomförda.”

TNFs yttrande innehöll också en detaljerad redogörelse för vilka studier som behöver genomföras och avslutades med att TNF ställer sig mycket tveksamma till en så kraftig utbyggnad som i förslaget trots att det uppstår ett behov av båtplatser efter beslut om nedläggning av småbåtshamnen i Vallhamn. I stället bör situationen ses som en möjlighet att minska trycket av småbåtstrafiken i hela området kring Tjörn.

Länsstyrelsen beslutade i oktober 2024 ”att planerad verksamhet på fastigheten Lilla Brattön 1:2 i Tjörns kommun, kan antas medföra betydande miljöpåverkan.” TNF inväntar den eventuella MKB som måste genomföras.

Under året har Plangruppen lagt mycket arbete på kommunens arbete med en ny översiktsplan. Den senaste ÖPn beslutades 2013 och kommunen har skjutit arbetet med en ny plan framför sig under flera år. Ett omfattande underlagsarbete har nu utförts genom att ett stort kartmaterial gjorts tillgängligt. TNF anser att detta är berömvärt. Det är emellertid mycket allvarligt att den föreslagna ÖPns genomförande INTE kommer bidra till de svenska miljömålen på något väsentligt sätt. Tvärtom möjliggör ÖPn en fortsatt obalanserad exploatering av områden på Tjörn som varken lämpar sig för tilltänkt markanvändning eller tar hänsyn till olika miljövården/miljöproblem, främst klimatnödläget och hoten mot biodiversiteten.

Obalansen gäller dels var på ön exploatering föreslås (mer i de attraktiva, men känsliga områdena längs västkusten i stället för i nordost), dels vilken typ av bostäder man tänker sig (otillräcklig mängd flerfamiljsboenden), dels en ytterligare påspädning av obalansen som beror av befolkningens mycket stora säsongsvariation.

Fjorden vid Brattön

Den viktigaste underliggande orsaken till den föreslagna ökade markanvändningen anges som ökade behov till följd av en ökad befolkning och dess ökade behov av bostäder och arbetsplatser. Befolkningens ökning är emellertid bara en önskedröm. I ÖP-förslaget hoppas man på en årlig ökningstakt på 0,7–1 % fram till 2050. Detta är 2–4 gånger så mycket som SCB och Eurostat antar för Sverige i medeltal. Att Tjörn skulle skilja sig från övriga Sverige är högst osannolikt. I verkligheten uppvisar dessutom de senaste fyra årens befolkningsutveckling att befolkningen ökat med en (!) person (från 16 147, 2020 till 16 148 i september 2024). Det är hög tid för kommunens beslutfattare att inse realiteterna med klimatet, biodiversiteten och befolkningen och deras sammansättning.

”Men det verkligt allvarliga i sammanhanget med den överdrivet antagna befolkningsökningen är att den används som argument för att tillskapa stora områden med ändrad eller utvecklad markanvändning. Detta leder till att stora områden riskerar exploateras för permanentboende eller verksamheter, men i slutändan bli säsongboenden eller spekulationsexploateringar, vilka inte leder till någon ökad kommunal inkomst, men däremot ökade kostnader. Dessutom ökar klimatbelastningarna och exploateringar leder till skador på miljön som inte kan repareras. Lanspråktagen mark kommer inte tillbaka som fullt fungerande ekosystem.”

Många formuleringar är också vaga och otydliga, vilket gör dem tolkningsbara, till intet förpliktande och omöjliga att följa upp. Det är inte möjligt att utkräva ansvar för någonting, vilket är allvarligt i ett läge när det behövs åtgärder för att klara av en nödvändig omställning.

En bärande idé med Plangruppens arbete har fortsatt varit att påminna politiker och tjänstemän i kommunen, konsulter och myndigheter om natur-, miljö- och klimatfrågor. Dessa frågor påstås vara viktiga i retoriken, men handlandet har varit skralt, vilket inte minst visar sig i förslaget till ny ÖP.

För Tjörns Naturskyddsförenings styrelse, i januari 2025.
Sverker Molander, ordförande